



"הקונקרטיזציה של מלחמה הבאה, אם תפרוץ", מחייבות הסתגלות הדרגתית של מבנה צה"ל ותורת הלחימה שלו לקצב השינוי של הטכנולוגיות החדשות, המזעזעות ומפככות את דפוסי בניין הכוח ותורת הלחימה להם הורגלנו מאז הוכנס רעיון הטנק לשדה המערכה. זהו האתגר העומד בפני הטקטיקה בצה"ל.

בשנים עברו כוחות איגוף אנכי בהיקף נרחב. בעקבות העלייה בייעולות של הכוחות המונסקים והירידה בייעולות מתחריהם, להן אנו עדים כיום, הולך ומשתנה סדר העדיפות בבניין הכוח לטובת הכוחות יבילי האוויר. ניתן אפוא לסכם ולאמר, שההתפתחויות המתחוללות בשדה הקרב, והן

## התחבולה והתרגולת הטקטית

אל"מ (מיל') ד"ר זאב איתן

קרב: פריצת שדה מוקשים, סדר פעולות בהיתקלות פתע בקרב נייד וכיו"ב. אבל כל אלה אינם באים כתחליף לחשיבה, להתמודדות במלחמת המוחות הטקטית. להפך, התרגולת הטקטית מעניקה למפקד פנאי לתת פקודה אחת פשוטה (בהיתקלות פתע), ואז לחשוב על פתרון הבעיה שלפניו, לא במונחי תרגולת בלבד, אלא בנוסח: "איך עלי להתגבר על האויב פיזית, על-אף התחבולות בהן הוא נוקט כדי להכשיל אותי." בדרך זו יימנע המ"פ או המג"ד בשטח מאימוץ טכני של "רצפט" טקטי פרי מחשבתם של קצינים אחרים.

אינו דומה קצין הלומד היטב תרגולות שהוכנו עבורו על-ידי אחרים ומבצען במציאות, לקצין האמון על חשיבה מקורית. דווקא משום שאנו צבא גדול, עם מרכיב מילואים גדול (וגם הקצין הסדיר לא תמיד מצטיין בחשיבה טקטית מבריקה), יש לחתור למציאת שביל זהב בין הדרך של תחבולה טקטית מקורית בכל מקרה ומקרה, לבין הדרך של ביצוע תרגולת טקטית "כפי שהיה פתרון בית הספר בקורסים". קצין, ממפקד אוגדה ועד למפקד פלוגה, המנסה לפתור כל בעיה באופן מקורי, מסתכן בויתור על כל הניסיון שהצטבר בידי אחרים. לעומת זאת, אם יעשה הכל לפי ה"טכניקה הקרבית" והתרגולת הטקטית שלמד, מסתכן הוא בכך, שגם האויב מכיר את התרגולת, ואף הכין לה תשובה מתאימה; מסתכן הוא בכך שיפעיל תרגולת בתנאים שאינם בדיוק התנאים שנלמדו בשעתו בבית הספר, ובהכללה — הוא עלול להפסיד במלחמת המוחות שבינו לבין צוות המפקדים של האויב. זהו אפוא המתח שבין המחשבה המקורית לביצוע הטכני.

שביל הזהב בין שתי הדרכים הקיצוניות הוא הפעלת התרגולת לא כפתרון מלא, אלא כשפה משותפת בין הקצין לפקודיו. התרגולת לא נועדה לשמש תחליף למחשבה, אלא להפך — להרוויח זמן כדי להתפנות לחשיבה. הטקטיקה היא אמנם הנעת הגייסות והפעלתם בצורה הטובה ביותר כדי לבצע את המשימה, אך היא גם מלחמת מוחות. כדי לנצח בקרב הפיזי-חיביים גם לנצח במלחמת המוחות.

במקורה, אף כי פרש מתפקידו כרמטכ"ל ב-1906 ומת ב-1913.

יש לציין, שבמסגרת "מלחמת המוחות הטקטית" אין שני קרבות זהים לחלוטין, אם כי קיים דמיון בין מצבים שונים. תחבולת קרב המחוללת תוצאות טובות בקרב ונעשית ידועה לכל, מביאה את הצד שכנגד לכלל חיפוש (ואולי אף מציאת) דרכים אשר יספקו מענה לתחבולה זו. בעקבות זאת אין להמליץ על חזרה מדויקת על מהלכי הקרב הראשונים, אלא על שינוי כלשהו של הטקטיקה.

פעמיים תקף צה"ל את המצרים באכזר-עגילה. בשני המקרים התדיר צה"ל כוחות לעורף מערך האויב, אולם הדרך בה נקטנו ב-1967 הייתה שונה מזו שהכירו המצרים ב-1956. כל לחימה דומה בעתיד תחייב מציאת תחבולה שונה.

מאחר שטקטיקה היא לא רק אש ותמרון, אלא גם מלחמת המוחות שבין היריבים, כדאי ללמוד לא רק מהניסיון האישי, העשיר או הדל, אלא גם מניסיונם של אחרים. אחת הדרכים להטמעת לקחי העבר מוקנית דרך טכניקות קרביות הנלמדות בבתי ספר. אך אליה וקוץ בה. מי שיבצע טכניקות קרביות בלבד — תרגולות טקטיות וסכמות של דרכי פעולה לצורות הקרב העיקריות — עלול להזניח את התחבולה ואת מלחמת המוחות שבינו לבין האויב.

התרגולת הטקטית עונה על מצבים חוזרים ונשנים בכל קרב מסוג מסוים, והיא נוצרה בידי צוותי קצינים, במפקדות או בבתי הספר הצבאיים, שניסו להתאים את התרגולת למציאות שדה הקרב, ולדחוס לתוכה את הניסיון המצטבר של צה"ל כולו. אבל מי שלא יחשוב, אלא רק יבדוק איזו מן התרגולות שלמד בבית הספר עליו לבצע, יחטיא ודאי את המטרה.

ישנם אירועים ושלבים החוזרים ונשנים בכל

במאמרו "הרהורים על הטקטיקה" ("מערכות" כות' 273-274) מדגיש תא"ל דב תמרי את חשיבות התחבולה. עם זאת מדגיש הוא אף את המיומנות, כלשונו: "ייתכן שיש בדברים אלה משום גלישה מן הטקטיקה אל הטכניקות הקרביות, אבל אי אפשר לטקטיקה, שעיקרה התנשנות בסופו של דבר, ללא הסתמכות על הטכניקה ועל תרגולות הקרב." (שם עמ' 5). קבט זה מצדיק הרחבת הדיון. טקטיקה במונח של השקעת כל המאמצים להבאת הקרב לידי הכרעה מוצלחת הוא עניין בין שני צדדים. אין זו רק פעילות פיזית של כוחות צד א' מול כוחות צד ב', אלא גם מלחמת מוחות הקודמת לקרב ומתנהלת במהלכו.

מפקד כוח באשר הוא אינו רשאי להסתפק בניצחון על עצמתו הפיזית של הכוח העומד מולו, היורה עליו, והמנסה להרוג את חייליו ולהשמיד את כלי נשקו; שומא עליו אף לאמץ את שכלו במגמה להכשיל את תכנית הפעולה של היריב. ינצח לא רק מי שיש לו יותר נשק, יותר חיילים, או חיילים טובים יותר, אלא גם זה שתחבולתו, הטקטיקה שלו, עולה על זו של היריב.

ברצוני להדגיש, כי אין מדובר במלחמת מוחות בין מפקד מקומי של צד א' לבין מפקד מקומי של צד ב', אלא במלחמת מוחות בין צוותים שלמים. אם מג"ד חוקף מוצב פלוגתי, אין הוא מתמודד עם תכניתו של מפקד הפלוגה שכנגדו, אלא עם התכנון וראיית הנולד של צוות שלם בצבא היריב אשר שקד על תכנית ההגנה. הוא הדין בקרב התקפה, או בקרב נייד.

ברמה האסטרטגית מתקיימת לעתים התמודדות עם מחשבתם של אנשים שעברו זה כבר מן העולם. כך קרה לפיקוד העליון בצרפת בשנת 1914. הצרפתים נאלצו או להתמודד לא רק עם מחשבתו של הקיסר וילהלם השני החי, או עם רמטכ"ל צבאו מולטקה ה"צעיר", אלא עם שליפן המת, שערך את התכנית הגרמנית